

S C H E T S

der Nederduitfche Spraakkunst, of *Grammatica*, tot gebruik in de Scholen, zoo v

Algemeene begrippen.		De negen deelen der Rede, of der Taal, <i>Partes</i>				
<p>De Nederduitfche Spraakkunst, of <i>Grammatica</i>, is de Kunst, waardoor men een onderwijs verkrijgt, om de Nederduitfche Taal wel te verstaan, wel te fpreken, en wel te fchrijven.</p> <p>De Nederduitfche Taal heeft (gelijk meestal de levendige taalen) negen deelen der Rede, of der Taal, <i>Partes Orationis</i>, dat is: negen Hoofdafdeelingen, onder eene van welke elk woord, hoegenaamd, kan of moet geplaatst worden.</p> <p>Deze 9 deelen der Rede zijn de navolgende:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het Lid- of Geflachtwoord, <i>Articulus</i>. 2. Het Naamwoord, <i>Nomen</i>. 3. Het Voornaamwoord, <i>Pronomen</i>. 4. Het Werkwoord, <i>Verbum</i>. 5. Het Deelwoord, <i>Participium</i>. 6. Het Bijwoord, <i>Adverbium</i>. 7. Het Voorzetsfel, <i>Præpositio</i>. 8. Het Voegwoord, <i>Conjunctio</i>. 9. Het Tufchen-werpfel, <i>Interjectio</i>. <p>In 't algemeen worden deze 9 deelen der Rede verdeeld:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. in veranderlijken, <i>Variabiles</i>; en b. in onveranderlijken, <i>Invariabiles</i>. <p>De 5 eerften behooren onder a. de 4 laatften onder b.</p> <p>De Veranderingen zijn van</p>		De Veranderlyken, <i>Variabiles</i> .				
		I.	II.	III.	IV.	V.
Lid, of Geflachtwoorden, <i>Articuli</i> .	Naamwoorden, <i>Nomina</i> .	Voornaamwoorden, <i>Pronomina</i> .	Werkwoorden, <i>Verba</i> .	Deelwoorden, <i>Participia</i> .	Bijwoorden, <i>Adverbia</i> .	
<p>A. Er zijn drie Geflachten, te weten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het Mannelijk, <i>Mafculinum</i>. 2. Het Vrouwelijk, <i>Fæmininum</i>. 3. Het Onzijdig, <i>Neutrum</i>. <p>B. Deze Geflachtwoorden, of zaaken, waarvan wij door de woorden een denkbeeld verkrijgen, worden onbepaald of bepaald opgegeven: dus is ook het Lidwoord</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Onbepaald. <p>M. V O.</p> <p>Een Eene Een b. v. Een Hond. Eene Kat. Een Paard.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Bepaald. <p>M. V O.</p> <p>De De Het b. v. De Hond. De Kat. Het Paard.</p> <p>C. Buiging.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van het onbep. Lidwoord. <p>M. V O.</p> <p>N. Een Eene Een T. van Eenen. van Eene. van Een G. aan Eenen. aan Eene. aan Een</p> <p>A. Eenen. Eene. Een. R. O! O! O!</p> <p>N. van Eenen. van Eene. van Een</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Van het bep. Lidwoord. <p>Enkelvoudig.</p>	<p>A. <i>Zelfftandige</i> Naamwoorden, <i>Subftantiya</i>.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dezen geeven de Perfoonen, of zaaken, zelven te kennen. <ol style="list-style-type: none"> a. Als eigen. <i>Nomina Propria</i>, b. v. Karel, Amsterdam. b. Als gemeen aan zekere foorten van Perfoonen, of zaaken, <i>Nomina Appellatiya</i>. b. v. Boom, Stad. 2. Buiging. <i>Enkelvoudig</i>. M. V O. N. De hoed, de pen, het huis. T. van den hoed, de pen, het huis. G. aan den hoed, de pen, het huis. A. den hoed, de pen, het huis. R. ó! hoed! ó! pen! ó! huis! N. van den hoed, van de pen, van het (huis). <p><i>Meervoudig</i>.</p> <p>N. De hoeden, pennen, huizen. T. van de hoeden, pennen, huizen. G. aan de hoeden, pennen, huizen. A. de hoeden, pennen, huizen. R. ó! hoeden! pennen! huizen! N. van de hoeden, pennen, huizen.</p> <p>B. <i>Bijvoeglijke</i> Naamwoorden, <i>Nomina Adjectiua</i>.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Door dezen wordt het <i>zelfft.</i> Naamwoord nader bepaald, en duidelijker: b. v. de ronde hoed, de goede pen, het nieuwe huis. 2. Buiging. <i>Enkelv.</i> Manlijk. N. De ronde hoed. T. van den ronden hoed. G. aan den ronden hoed. 	<p>Dezen zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Perfoonlijke, <i>Pronomina Personalia</i>. b. v. ik, gij, hij, enz. 2. Bezittende, <i>Pronomina Possessiua</i>, b. v. mijn, zijn, enz. 3. Aanwijzende, <i>Pronomina Demonstratiua</i>, b. v. deze, dit. 4. Betrekkelijke, <i>Pronomina Relatiua</i>, b. v. de welke, het welk, die, dat. 5. Vragende, <i>Pronomina Interrogatiua</i>, b. v. welke? welk? wie? wat? 	<p>A. De Geflachten, of foorten, <i>Genera</i>, der werkwoorden zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dadelijke of bedrijvende, <i>Actiua</i>, b. v. ik bemin. 2. Lijdende, <i>Paffiua</i>, b. v. ik word bemind. 3. Onzijdige, <i>Neutra</i>, b. v. ik gaa, ik staa. 4. Regelmaatige, <i>Regularis</i>, b. v. ik dien, ik diende, ik heb gediend. 5. Onregelmaatige, <i>Irregularis</i>, b. v. ik fchrijf, ik fchreef, ik heb gefchreeven. 6. Enkele, <i>Simplicia</i>, b. v. gaan, brengen. 7. Zamengeftelde, <i>Composita</i>, b. v. uitgaan, medebrengen. 8. Perfoonlijke, <i>Personalia</i>, b. v. ik, gij, hij, enz. 9. Onperfoonlijke, <i>Impersonalia</i>, b. v. het regent. 10. Wederkeerige, <i>Reciproca</i>, b. v. zich wafchen. <p>NB. Tot het voegen dezer verfchillende foorten van werkwoorden, zijn noodzaakelijk de hulpwoorden, 1. hebben, 2. zijn, 3. worden.</p> <p>B. De verfchillende <i>Wijzen</i>, der werkw: <i>Modi</i>, zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De toonende wijze, <i>Indicatiuus</i>, b. v. hij leest, zij zingt. 2. Bijvoegende wijze, <i>Sub-</i> 	<p>A. Er zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dadelijke deelwoorden, <i>Participia actiua</i>, b. v. beminend. 2. Lijdende deelwoorden, <i>Participia paffiua</i>, b. v. bemind. 3. Onzijdige Deelwoorden, <i>Participia neutra</i>, b. v. zijnde, gaande, staande. <p>B. De verfchillende tijden, <i>Tempora</i>, zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De tegenwoordige tijd, <i>Præfens</i>, b. v. hebbende, zijnde, wordende. 2. Volmaakt verledene tijd, <i>Perfektum</i>, b. v. gehad hebbende, geweest zijnde, geworden zijnde. 3. Toekomende tijd, <i>Futurum</i>, b. v. zullende hebben, zullende zijn, zullende worden. <p>C. De veranderingen der Deelwoorden zijn geene anderen, als die der bijvoeglijke Naamwoorden; zij moeten dus met het zelfftandig naamwoord overeen komen,</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. In het geflacht, b. v. een beminend Vader, eene beminende Moeder, een 	<p>A. De bijwoorden</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Voltrekt of dat is, zij totbijvoeglijden gemaakt waar, daar 2. Zulken, die ven onverader echter in naamwoorde ander worijk, arm, ken, de r Man. B. In 't algemeen ling der bijwe vuldig, wan betrekking he 1. De plaats, b. v. boven agter. 2. Den tijd, <i>temporis</i>, b. v. gen, vroeg 3. De maate, <i>quantitatis</i>, b. v. veel, weinig 4. De waarde, <i>qualitatis</i>, b. v. wel, kwalij 5. De orde, <i>ordinis</i>, b. v. 6. De bevestiging, <i>affirmatiua</i>, ja, vast, z 7. De ontkenning, <i>negatiua</i>, neen, niet. C. Op alle deze 	

S C H E T S

matica, tot gebruik in de Scholen, zoo wel voor Leermeesters, als voor Leerlingen.

in deelen der Rede, of der Taal, *Partes Orationis*.

Abiles. De Onveranderlyken, *Invariabiles.*

II.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.
Naamwoorden, <i>Nomina.</i>	Werkwoorden, <i>Verba.</i>	Deelwoorden, <i>Participia.</i>	Bijwoorden, <i>Adverbia.</i>	Voorzetsels, <i>Præpositiones.</i>	Voegwoorden, <i>Conjunctiones.</i>	Tuschenwerpsels, <i>Interjectiones.</i>
<p>zijn: <i>Pronomina</i>, b. v. hij, enz.</p> <p><i>Pronomina</i>, b. v. ik, enz.</p> <p><i>Pronomina</i>, b. v. ik dien, ik diende, ik heb gediend.</p> <p><i>Pronomina</i>, b. v. ik, het welk, enz.</p> <p><i>Pronomina Invariantia</i>, b. v. wie? wat?</p>	<p>A. De Geslachten, of soorten, <i>Genera</i>, der werkwoorden zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> Dadelijke of bedrijvende, <i>Activa</i>, b. v. ik bemin. Lijdende, <i>Passiva</i>, b. v. ik word bemind. Onzijdige, <i>Neutra</i>, b. v. ik gaa, ik sta. Regelmaatige, <i>Regularia</i>, b. v. ik dien, ik diende, ik heb gediend. Onregelmaatige, <i>Irregularia</i>, b. v. ik schrijf, ik schreef, ik heb geschreeven. Enkele, <i>Simplicia</i>, b. v. gaan, brengen. Zamengetelde, <i>Composita</i>, b. v. uitgaan, medebrengen. Persoonlijke, <i>Personalia</i>, b. v. ik, gij, hij, enz. Onpersoonlijke, <i>Impersonalia</i>, b. v. het regent. Wederkeerige, <i>Reciproca</i>, b. v. zich waschen. <p>NB. Tot het voegen dezer verschillende soorten van werkwoorden, zijn noodzaakelijk de hulpwoorden, 1. hebben, 2. zijn, 3. worden.</p> <p>B. De verschillende <i>Wijzen</i>, der werkw. <i>Modi</i>, zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> De toonende wijze, <i>Indicativus</i>, b. v. hij leest, zij zingt. Bijvoegende wijze, <i>Subjunctivus</i>, b. v. 	<p>A. Er zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> Dadelijke deelwoorden, <i>Participia activa</i>, b. v. beminend. Lijdende deelwoorden, <i>Participia passiva</i>, b. v. bemind. Onzijdige Deelwoorden, <i>Participia neutra</i>, b. v. zijnde, gaande, staande. <p>B. De verschillende tijden, <i>Tempora</i>, zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> De tegenwoordige tijd, <i>Præsens</i>, b. v. hebbende, zijnde, wordende. Volmaakt verledene tijd, <i>Perfektum</i>, b. v. gehad hebbende, geweest zijnde, geworden zijnde. Toekomende tijd, <i>Futurum</i>, b. v. zullende hebben, zullende zijn, zullende worden. <p>C. De veranderingen der Deelwoorden zijn geene anderen, als die der bijvoeglijke Naamwoorden; zij moeten dus met het zelfstandig naamwoord overeen komen,</p> <ol style="list-style-type: none"> In het geslacht, b. v. een beminend Vader, eene beminende Moeder, een beminend Kind. 	<p>A. De bijwoorden zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> Voltrekt onveranderlijk, dat is, zij kunnen nooit tot bijvoeglijke naamwoorden gemaakt worden, b. v. waar, daar, altijd. Zulken, die op zich zelve onveranderlijk zijn, echter in bijvoeglijke naamwoorden kunnen veranderd worden, b. v. van <i>rijk</i>, <i>arm</i>, kan men maken, de <i>rijke</i>, de <i>arme</i> Man. <p>B. In 't algemeen is de verdeling der bijwoorden menigvuldig, want zij kunnen betrekking hebben op:</p> <ol style="list-style-type: none"> De plaats, <i>Adverbia Loci</i>, b. v. boven, binnen, voor, agter. Den tijd, <i>Adverbia Temporis</i>, b. v. heden, morgen, vroeg, laat. De maate, <i>Adverbia Quantitatis</i>, b. v. groot, klein, veel, weinig. De waarde, <i>Adverbia Qualitatis</i>, b. v. goed, slecht, wel, kwalijk. De orde, <i>Adverbia Ordinis</i>, b. v. eerst, laatst. De bevestiging van iets, <i>Adverbia Affirmativa</i>, b. v. ja, vast, zeker. De ontkenning van iets, <i>Adverbia Negativa</i>, b. v. neen, niet. <p>C. Op alle deze verscheidene soorten van bijwoorden, zijn</p>	<p>De voorzetsels betekenen zekere betrekkingen van twee, of meer Perfoonen, of zaaken, en vereischen verscheidene naamvallen, b. v.</p> <p>Den tweeden naamval, van, enz.</p> <p>Den derden naamval, aan, voor, enz.</p> <p>Den vierden naamval, door, na, naar, buiten.</p> <p>Den zesden naamval, van, in, met, uit, door.</p>	<p>De Voegwoorden dienen, om woorden met woorden, of enkele deelen der Rede, of ook wel verscheidene deelen van eenen volzin, met elkander te verbinden, b. v. en, ook, maar, dan, echter, enz.</p>	<p>A. De Tuschenwerpsels zijn niets anders, dan natuurlijke geluiden, en dienen slechts daartoe, om de aandocning of gewaarwordingen van iemand uit te drukken, volgens den toestand, waarin hij zich op dit oogenblik bevindt.</p> <p>B. Er zijn Tuschenwerpsels,</p> <ol style="list-style-type: none"> van verwondering, ah! ha! ha! ó! Van vreugde, hei! hei, fa! fa! fa. Van smart, ach! helaas! Van toeroeping, he! hella! holla! Van afkeer, fij! foci!

V O O R B E E L D,

Hoe elke Volzin, en dus ook (indien het noodig ware) elk Boek, naar de negen deelen der Rede, of der Taal, moet ontleed worden.

I 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
 Het grootst geluk, en de aangenaamste vreugd, van eenen braaven Vader, (eens braaven Vaders)
 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
 en van eene braave Moeder, (eener braave Moeder) of van braave Vaders en Moeders, is, eenen
 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36
 deugdzaam Zoon, of eene deugdzaame Dogter, of deugdzaame Zoonen en Dogters te
 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51
 hebben, dewijl dit geluk en deze vreugd, als eene belooing van ouderlijken pligt, trouw en
 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63
 zorgvuldigheid, te beschouwen is. Echter, door de ondervinding overtuigd zijnde, weeten wij
 64 65 66 67 68 69 70 71
 helaas! dat veele rechtchapene Ouders, ondeugdzaame Kinders hebben.

O N T L E E D I N G.

r. Bepaalend Lidwoord, r. naamv. enkelv. | 36. Voorzetsel.

- Præpositio.*
 8. Het Voegwoord,
Conjunctio.
 9. Het Tusfchen-werpfel,
Interjectio.

In 't algemeen worden deze 9 deelen der Rede verdeeld:
 a. in veranderlijken, *Variabiles*; en
 b. in onveranderlijken, *Invariabiles.*
 De 5 eerften behooren onder a. de 4 laaftten onder b.

De Veranderingen zijn van 2 foorten, die mennoemt: *Buiggen*, of *Declinacien*, en *Voegen*, of *Conjugaeren*.

Gebogen worden, het Lidwoord, het Naamwoord, het Voornaamwoord en het Deelwoord.

Gevoegd wordt, het Werkwoord.

Bij de Buiging moet men letten op

- A. De Getallen, *Numeri.*
 2. Het Enkelvoudig, *Singularis.*
 b. Het Meervoudig, *Pluralis.*
 B. De Naamvallen, *Cafus.*
 1. Noemer, of Werker, *Nominativus.*
 2. Teeler, of Eigenaar, *Genitivus.*
 3. Gever, of Ontvanger, *Dativus.*
 4. Aanklager, of Lijder, *Accufativus.*
 5. Roeper, of Toehoorder, *Vocativus.*
 6. Nemer, of Derver, *Ablativus.*

De Hond. De Kat. Het Paard.

C. Buiging.

1. Van het onbep. Lidwoord.

M. V. O.

N. Een Eene Een
 T. van Eenen. van Eene. van Een
 G. aan Eenen. aan Eene. aan Een
 A. Eenen. Eene. Een.
 R. O! O! O!
 N. van Eenen. van Eene. van Een

2. Van het bep. Lidwoord.

Enkelvoudig.

M. V. O.

N. De De Het
 T. van Den. van De. van Het.
 G. aan Den. aan De. aan Het.
 A. Den. De. Het.
 R. O! O! O!
 N. van Den. van De. van Het.

Meervoudig.

M. V. O.

N. De. De. De.
 T. van De. van De. van De.
 G. aan De. aan De. aan De.
 A. De. De. De.
 R. O! O! O!
 N. van De. van De. van De.

G. aan de hoeden, pennen, huizen.
 A. de hoeden, pennen, huizen.
 R. ó! hoeden! pennen! huizen!
 N. van de hoeden, pennen, huizen.

B. *Bijvoeglijke Naamwoorden.*
Nomina Adjectiva.

1. Door dezen wordt het zelfst. Naamwoord nader bepaald, en duidelijker: b. v. de ronde hoed, de goede pen, het nieuwe huis.

2. Buiging.

Enkely: Manlijk.

N. De ronde hoed.
 T. van den ronden hoed.
 G. aan den ronden hoed.
 A. den ronden hoed.
 R. ó ronde hoed!
 N. van den ronden hoed.

Meervoudig.

N. De ronde hoeden.
 T. van de ronde hoeden.
 G. aan de ronde hoeden.
 A. de ronde hoeden.
 R. ó ronde hoeden!
 N. van de ronde hoeden.

Enkely: Vrouwlijk.

N. De goede pen.
 T. van de goede pen.
 G. aan de goede pen.
 A. de goede pen.
 R. ó goede pen!
 N. van de goede pen.

Meervoudig.

N. De goede pennen.
 T. van de goede pennen.
 G. aan de goede pennen.
 A. de goede pennen.
 R. ó goede pennen!
 N. van de goede pennen.

Enkely: Onzijdig.

N. Het nieuwe huis.
 T. van het nieuwe huis.
 G. aan het nieuwe huis.
 A. het nieuwe huis.
 R. ó nieuw huis!
 N. van het nieuwe huis.

Meervoudig.

N. De nieuwe huizen.
 T. van de nieuwe huizen.
 G. aan de nieuwe huizen.
 A. de nieuwe huizen.
 R. ó nieuwe huizen!
 N. van de nieuwe huizen.

10. Wederkerige, *Reciproca*, b. v. zich waschen.

NB. Tot het voegen dezer verschillende foorten van werkwoorden, zijn noodzaakelijk de hulpwoorden, 1. hebben, 2. zijn, 3. worden.

B. De verschillende *Wijzen*, der werkw: *Modi*, zijn:

1. De toonende wijze, *Indicativus*, b. v.

hij leest, zij zingt.

2. Bijvoegende wijze, *Subjunctivus*, b. v.

opdat hij hoore.

3. Gebiedende wijze, *Imperativus*, b. v.

schrijf, zing.

4. Onbepaalde wijze, *Infinitiuus*, b. v.

schrijven, zingen.

C. De verschillende tijden, *Tempora*, zijn:

1. De tegenwoordige tijd, *Præsens*, b. v. ik bemijn.

2. Onvolmaakt verledene tijd, *Imperfectum*, b. v.

ik bemijnde.

3. Volmaakt verledene tijd, *Perfæctum*, b. v.

ik heb bemind.

4. Meer dan volmaakt verledene tijd, *Plusquamperfectum*, b. v.

ik had bemind.

5. Toekomende tijd, *Futurum*, b. v. ik zal beminnen.

D. De getallen zijn:

1. Het enkelvoudig, *Singularis*, b. v. ik spreek.

2. Het meervoudig, *Pluralis*, b. v. wij spreken.

E. De Perfoonen zijn:

1. In het enkelvoudig, ik, gij, hij, (zij, het.)

2. In het meervoudig, wij, gijlieden, zij.

ben, zullende zijn, zullende worden.

7. De veranderingen der Deelwoorden zijn geene anderen, als die der bijvoeglijke Naamwoorden; zij moeten dus met het zelfstandig naamwoord overeen komen,

1. In het geslacht, b. v. een beminnend Vader, eene beminnende Moeder, een beminnend Kind.

2. In de Naamvallen, b. v. van, of aan eenen beminnenden Vader, eene beminnende Moeder, een beminnend Kind.

3. In de getallen, b. v. beminnende Vaders, Moeders, Kinders.

IB. Bij veele Deelwoorden, hebben, ook, (gelijk bij de bijvoeglijke naamwoorden,) de trappen der vergelijking plaats, b. v. geregeld, geregelder, geregeldst.

statis, b. v. groot, veel, weinig.

4. De waarde, *Adverbitalis*, b. v. goed, wel, kwalijk.

5. De orde, *Adverbialis*, b. v. eerst, 1.

6. De bevestiging van *Adverbia Affirmativa*, ja, vast, zeker.

7. De ontkenning van *Adverbia Negativa*, neen, niet.

C. Op alle deze verschillende foorten van bijwoorden toepasselijk de vr. bijwoorden, *Adverbia interrogativa*, b. v. wie, waar? waarom? hoe?

3. Bij de *Bijvoeglijke* Naamwoorden moet men nog aanmerken:

a. De getallen, *Numeri*.

1. Grond- of hoofdgetallen; dezen zijn onveranderlijk, b. v. een, twee, drie, enz.

2. Zulken, die als bijvoeglijke Naamwoorden te beschouwen zijn, b. v. de eerste, de tweede, of enkel, dubbel, enz.

3. Die als Bijwoorden gebruikt worden, b. v. eenmaal, tweemaal, ten eersten, enz.

b. De trappen van vergelijking, *Gradus Comparationis*.

1. De stellige, *Positivus*, b. v. groot, rijk.

2. De vergelijkende, *Comparativus*, b. v. grooter, rijker.

3. De overtreffende, *Superlativus*, b. v. grootst, rijkst.

10. Wederkerige, *Reciproca*, b. v. zich waschen.

NB. Tot het voegen dezer verschillende soorten van werkwoorden, zijn noodzakelijk de hulpwoorden, 1. hebben, 2. zijn, 3. worden.

B. De verschillende *Wijzen*, der werkw. *Modi*, zijn:

1. De toonende wijze, *Indicativus*, b. v. hij leest, zij zingt.
2. Bijvoegende wijze, *Subjunctivus*, b. v. opdat hij hoore.
3. Gebiedende wijze, *Imperativus*, b. v. schrijf, zing.
4. Onbepaalde wijze, *Infinitivus*, b. v. schrijven, zingen.

C. De verschillende tijden, *Tempora*, zijn:

1. De tegenwoordige tijd, *Præsens*, b. v. ik bemind.
2. Onvolmaakt verledene tijd, *Imperfectum*, b. v. ik beminde.
3. Volmaakt verledene tijd, *Perfektum*, b. v. ik heb bemind.
4. Meer dan volmaakt verledene tijd, *Plusquamperfectum*, b. v. ik had bemind.
5. Toekomende tijd, *Futurum*, b. v. ik zal beminnen.

D. De getallen zijn:

1. Het enkelvoudig, *Singularis*, b. v. ik spreek.
2. Het meervoudig, *Pluralis*, b. v. wij spreken.

E. De Perfoonen zijn:

1. In het enkelvoudig, ik, gij, hij, (zij, het.)
2. In het meervoudig, wij, gijlieden, zij.

11. De verschillende *Wijzen*, der werkw. *Modi*, zijn:

1. De toonende wijze, *Indicativus*, b. v. hij leest, zij zingt.
2. Bijvoegende wijze, *Subjunctivus*, b. v. opdat hij hoore.
3. Gebiedende wijze, *Imperativus*, b. v. schrijf, zing.
4. Onbepaalde wijze, *Infinitivus*, b. v. schrijven, zingen.

C. De verschillende tijden, *Tempora*, zijn:

1. De tegenwoordige tijd, *Præsens*, b. v. ik bemind.
2. Onvolmaakt verledene tijd, *Imperfectum*, b. v. ik beminde.
3. Volmaakt verledene tijd, *Perfektum*, b. v. ik heb bemind.
4. Meer dan volmaakt verledene tijd, *Plusquamperfectum*, b. v. ik had bemind.
5. Toekomende tijd, *Futurum*, b. v. ik zal beminnen.

D. De getallen zijn:

1. Het enkelvoudig, *Singularis*, b. v. ik spreek.
2. Het meervoudig, *Pluralis*, b. v. wij spreken.

E. De Perfoonen zijn:

1. In het enkelvoudig, ik, gij, hij, (zij, het.)
2. In het meervoudig, wij, gijlieden, zij.

11. De verschillende *Wijzen*, der werkw. *Modi*, zijn:

1. De toonende wijze, *Indicativus*, b. v. hij leest, zij zingt.
2. Bijvoegende wijze, *Subjunctivus*, b. v. opdat hij hoore.
3. Gebiedende wijze, *Imperativus*, b. v. schrijf, zing.
4. Onbepaalde wijze, *Infinitivus*, b. v. schrijven, zingen.

C. De verschillende tijden, *Tempora*, zijn:

1. De tegenwoordige tijd, *Præsens*, b. v. ik bemind.
2. Onvolmaakt verledene tijd, *Imperfectum*, b. v. ik beminde.
3. Volmaakt verledene tijd, *Perfektum*, b. v. ik heb bemind.
4. Meer dan volmaakt verledene tijd, *Plusquamperfectum*, b. v. ik had bemind.
5. Toekomende tijd, *Futurum*, b. v. ik zal beminnen.

D. De getallen zijn:

1. Het enkelvoudig, *Singularis*, b. v. ik spreek.
2. Het meervoudig, *Pluralis*, b. v. wij spreken.

E. De Perfoonen zijn:

1. In het enkelvoudig, ik, gij, hij, (zij, het.)
2. In het meervoudig, wij, gijlieden, zij.

3. De waarde, *Adverbium Quantitatis*, b. v. groot, klein, veel, weinig.

4. De waarde, *Adverbium Qualitatis*, b. v. goed, slecht, wel, kwalijk.

5. De orde, *Adverbia Ordinis*, b. v. eerst, laatst.

6. De bevestiging van iets, *Adverbia Affirmativa*, b. v. ja, vast, zeker.

7. De ontkenning van iets, *Adverbia Negativa*, b. v. neen, niet.

C. Op alle deze verscheidene soorten van bijwoorden, zijn toepasselijk de vragende bijwoorden, *Adverbia Interrogativa*, b. v. wie? wat? waar? waarom? hoe?

1B. Bij veele Deelwoorden, hebben, ook, (gelijk bij de bijvoeglijke naamwoorden,) de trappen der vergelijking plaats, b. v. geregeld, geregelder, geregeldst.

der Rede, of der Taal, moet ontleed worden.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
 12 13 14 15 16
 17 18 19 20 21 22 23 24
 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36
 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51
 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63
 64 65 66 67 68 69 70 71

Het grootst geluk, en de aangenaamste vreugd, van eenen braaven Vader, (eens braaven Vaders)

en van eene braave Moeder, (eener braave Moeder) of van braave Vaders en Moeders, is, eenen deugdzaamen Zoon, of eene deugdzaame Dogter, of deugdzaame Zoonen en Dogters te hebben, dewijl dit geluk en deze vreugd, als eene belouwing van ouderlijken pligt, trouw en zorgvuldigheid, te beschouwen is. Echter, door de ondervinding overtuigd zijnde, weeten wij helaas! dat veele rechtchapene Ouders, ondeugdzaame Kinders hebben.

O N T L E E D I N G.

1. Bepaalend Lidwoord, 1. naamv. enkelv.
2. Bijvoeglijk Naamwoord, 1. naamv. enkelv.
3. Zelfstand. Naamw. onzijd. 1. naamv. enkelv.
4. Voegwoord.
5. Bepaalend. Lidw. vrouwl. 1. naamv. enkelv.
6. Bijvoeglijk Naamwoord, 1. naamv. enkelv.
7. Zelfst. Naamw. vrouwl. 1. naamv. enkelv.
8. Voorzetsfel.
9. Onbep. Lidw. Manl. 2. naamv. enkelv.
10. Bijvoegl. Naamw. Manl. 2. naamv. enkelv.
11. Zelfst. Naamw. Manl. 2. naamv. enkelv.
12. Voegwoord.
13. Voorzetsfel.
14. Onbep. Lidw. vrouwl. 2. naamv. enkelv.
15. Bijvoeglijk Naamwoord, 2. naamval enkelv.
16. Zelfstandig Naamwoord, 2. naamval enkelv.
17. Voegwoord.
18. Voorzetsfel.
19. Bijvoeglijk Naamwoord, 2 naamval enkelv.
20. Zelfstandig Naamwoord, 2. naamval enkelv.
21. Voegwoord.
22. Zelfst. Naamw. vrouwl. 2. naamv. meerv.
23. Derde Perf. enkelv. tegenw. tijd aantoon. wijze, van *zijn*.
24. Onbepaald Lidw. manl. 4. naamv. enkelv.
25. Bijvoegl. Naamw. manl. 4. naamv. enkelv.
26. Zelfstand. Naamw. manl. 4 naamv. enkelv.
27. Voegwoord.
28. Onbep. Lidw. vrouwl. 4. naamv. enkelv.
29. Bijvoegl. Naamw. vrouwl. 4. naamv. enk.
30. Zelfst. Naamw. vrouwl. 4. naamv. enkelv.
31. Voegwoord.
32. Bijvoeglijk Naamw. manl. 4. naamv. meerv.
33. Zelfstandig Naamw. manl. 4. naamv. meerv.
34. Voegwoord.
35. Zelfst. Naamw. vrouwl. 4. naamv. meerv.

36. Voorzetsfel.
37. Onbepaalde Wijze.
38. Voegwoord.
39. Voornaamwoord onz. 1. naamv. enkelv.
40. Zelfstandig Naamw. onz. 1. naamv. enkelv.
41. Voegwoord.
42. Voornaamwoord vrouwl. 1. naamv. enkelv.
43. Zelfst. Naamw. vrouwl. 1. naamv. enkelv.
44. Voegwoord.
45. Onbep. Lidw. vrouwl. 1. naamv. enkelv.
46. Zelfst. Naamw. vrouwl. 1. naamv. enkelv.
47. Voorzetsfel.
48. Bijv. Naamw. manl. en vrouwl. 2. naamv. enk.
49. Zelfstand. Naamw. manl. 2. naamv. enkelv.
50. Zelfst. Naamw. vrouwl. 2. naamv. enkelv.
51. Voegwoord.
52. Zelfst. Naamw. vrouwl. 2. naamv. enkelv.
53. Voorzetsfel.
54. Onbepaalde wijze.
55. Derde Perf. enk. tegenw. tijd, aantoon. wijze.
56. Voegwoord.
57. Voorzetsfel.
58. Bepaalend Lidw. vrouwl. 4. naamv. enkelv.
59. Zelfst. Naamw. vrouwl. 4. naamv. enkelv.
60. Lijdelijk Deelwoord.
61. Onzijdig Deelwoord.
52. Eerite Perf. meerv. tegenw. tijd, aant. wijze.
63. Voornaamwoord, meervoudig.
64. Tusschen-werpsfel.
65. Voegwoord.
66. Bijv. Naamw. man. en vrouw 1. naamv. meerv.
67. Bijv. Naamw. man. en vrouw 1. naamv. meerv.
68. Zelfst. Naamw. man. en vrouw. 1. naamv. m.v.
69. Bijvoeglijk Naamw. onz. 4. naamv. meerv.
70. Zelfstandig Naamw. onz. 4. naamv. meerv.
71. Onbepaalde Wijze.

